

УДК 347.73:336.2:[336.14:34](477)

Анатолій Цимбалюк,

канд. екон. наук, доцент,

професор кафедри фінансового права;

Світлана Цимбалюк,

канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри

товарознавства та техногенно-екологічної безпеки,

Університет ДФС України

ВПЛИВ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ НА ФОРМУВАННЯ БЮДЖЕТНИХ КОШТІВ УКРАЇНИ

Розкрито сутність і вплив податкової політики на формування дохідної частини бюджетів та надходжень до державних цільових позабюджетних коштів. Доведено, що формуючи податкову політику, держава шляхом збільшення або скорочення податкових надходжень, зміни форми оподаткування, бази та ставок, надання певних пільг окремим галузям, групам населення може сприяти зростанню чи спаданню господарської активності, створювати сприятливу кон'юнктуру ринку та умови для розвитку пріоритетних галузей економіки, сприяти реалізації збалансованої соціальної політики.

Ключові слова: *податкова політика, податкові надходження, формування бюджетів, бюджетні кошти, бюджетно-податкова політика.*

Anatolii Tsymbaliuk,

PhD, Associate Professor of the Department of Financial Law;

Svitlana Tsymbaliuk,

PhD, Associate Professor of the Department Commodity Science and

Technogenic and Ecological Safety,

University of State Fiscal Service of Ukraine

THE INFLUENCE OF TAX POLICY ON THE FORMATION OF BUDGET FUNDS OF UKRAINE

The essence and influence of tax policy on the formation of the revenue side of budgets and revenues to the state target extra-budgetary funds are

revealed. It is proved that by forming tax policy, the state by increasing or decreasing tax revenues, changing the form of taxation, base and rates, providing certain benefits to certain industries, groups of the population can increase or decrease economic activity, create favorable market conditions and conditions for priority development. sectors of the economy, to promote a balanced social policy.

Keywords: *tax policy, tax revenues, budget formation, budget funds, budget and tax policy.*

Одна з ключових проблем, що стоять перед будь-якою країною, пов'язана із забезпеченням економічного зростання. У економіко-правовому розумінні, зростання вимагає збільшення вкладень у основні фактори виробництва, які поділяються на чотири групи: земля, праця, капітал та підприємницькі здібності. Водночас виконання такої вимоги стає дедалі гострішим через об'єктивно існуючу обмеженість природно – ресурсного потенціалу. Саме тому нині особливого значення набуває оволодіння економічними інструментами, які здатні вплинути на вирішення питань щодо розподілу та перерозподілу обмежених факторів господарювання.

Серед таких інструментів видне місце займають податкові, що ґрунтуються на властивостях та закономірностях однієї з ключових категорій ринкового господарювання – податкових платежах, які складають 75–80 % усіх надходжень до бюджетів і цільових позабюджетних фондів коштів [3]. Саме податкова політика відображає сутність втручання держави в економіку, що визначається масштабами валового Національного продукту (ВНП), який перерозподіляється через державний бюджет. Та рівнем впливу податкових важелів на розміщення ресурсів економіки [2].

Формування та проведення податкової політики завжди було одним з основних засобів регулювання державою соціально-економічного розвитку. У різні періоди господарювання залежно від економічної ситуації у країні змінювалися цілі та завдання податкового регулювання, отже й спрямованість та результати податкової політики.

На практиці податкова політика активно використовується з метою стабілізації економіки. Розширення спектру державних витрат і зниження податків застосовується у ситуації подолання кризових явищ в економіці. Зниження витрат і збільшення податків практикується, коли необхідно призупинити надмірний підйом. На даному етапі розвитку бюджетно-

податкова політика і бюджет невіддільні одне від одного, так як через податкову політику і бюджетне фінансування є можливість впливати на різні сторони господарювання, сприяючи прискоренню відновлення виробничих фондів і загалом зростанню економіки, збалансованості державних фінансів і, як результат стабільності, урівноваженості і процвітання всіх суб'єктів держави.

В умовах сьогодення цілі податкової політики визначаються: формуванням грошових ресурсів для здійснення функцій держави; перерозподілом доходів між різними соціальними групами населення; впливом на розвиток економіки і процес суспільного відтворення. Для досягнення зазначених цілей необхідно вирішити наступні завдання:

- забезпечення достатнього рівня податкових надходжень до бюджету;
- досягнення постійності, стабільності та рівномірності у справлянні податків;
- організація ефективного податкового контролю;
- встановлення відповідальності за порушення законодавства у сфері оподаткування;
- підтримання соціальної рівноваги у суспільстві;
- забезпечення добробуту, якості життя населення;
- підтримання належного рівня зайнятості;
- стимулювання розвитку окремих галузей економіки;
- встановлення сприятливого інвестиційного клімату;
- активізація ділової активності;
- встановлення перешкод для розвитку економічних процесів;
- відновлення наявних ресурсів.

На жаль в Україні більшість принципів, яким повинна відповідати ефективна податкова система виявилися нереалізованими. Податкова політика підпорядковувалася тільки одному принципу – необхідності концентрації коштів у Державному та місцевих бюджетах для вирішення поточних, а не стратегічних завдань, тобто податкова система набула однобічно фіскального характеру, внаслідок чого вона не лише не відповідає завданням економічного зростання, але і гальмує процес виходу України з кризового стану.

Відомо, що за переліком і видами податків, ставками і порядком їх обчислення Україна близька до розвинених країн світу. Але одна суттєва відмінність. Наша податкова політика, перш за все, спрямована на оподаткування юридичних осіб, тоді як на заході основними платниками

Панель 1. Трансформація фіскальної політики в умовах євроінтеграції

податків є фізичні особи. Досить нагадати, що податки на дохід корпорацій, фірм і підприємств становлять, наприклад, у доходах федерального бюджету США приблизно 10 %. Тому, звичайно, тут є певні можливості використовувати податок для регулювання економіки на мікрорівні. У нас ситуація в цьому плані принципово інша.

Тривалий час, виходячи з ідеологічних догм, ми намагалися видавати нашу податкову політику як відображення соціальної справедливості. Але це лише відображення неправильної політики доходів, яка характеризується надто низьким рівнем оплати праці. Кожен громадянин повинен відчувати свій внесок у суспільні потреби. Недаремно у світі виділяється не стільки фінансове, скільки політичне значення «платник податків». Тільки та людина, яка відчуває своє значення на основі відповідного рівня оплати праці і свого конкретного внеску у суспільні грошові фонди, може бути справжнім громадянином. І це не патетика, це основа основ податкової політики держави.

Суттєвий вплив на формування бюджетів та мобілізацію бюджетних коштів чинять такі негативні явища, як тінізація економіки, надання невинуватених і не завжди об'єктивних податкових пільг, недосконале майнове оподаткування, низький рівень монетизації економіки, податковий тягар на платника податків, недосконале оподаткування рентних платежів та ін. Незважаючи на недоліки, потрібно відмітити, що за останні роки річні обсяги податкових надходжень до Державного бюджету збільшилися у 3,02 рази, відповідно темп зростання податкових надходжень є вищим, ніж темп збільшення сукупного обсягу доходів ДБУ, а темпи зростання прямих податків зросли у 2,86 рази [3]. Стабільно найбільшою питомою вагою характеризується податок на прибуток підприємств та податок на доходи фізичних осіб, а серед непрямих податків ПДВ та акцизний податок. Загальна сума податкових надходжень за останні 5 років зросла вдвічі, але, попри абсолютний приріст, їх частка в бюджеті є нестабільною, а звідси фіскальний потенціал податків є невикористаним через негативні, вище наведені чинники.

Для досягнення максимального ефекту від впровадження заходів податкової політики пріоритетність варто віддавати таким, які сприяють економічному зростанню, відповідно наповненню Державної казни податковими надходженнями, а саме:

– розроблення ефективних механізмів упровадження податкових реформ, оцінювання можливого негативного й позитивного впливу тієї чи

іншої податкової інновації на динаміку податкових надходжень і базис оподаткування;

- забезпечення прозорості та простоти сплати податкових платежів;
- зосередження зусиль на розширенні бази оподаткування шляхом фіскального стимулювання підприємницької активності, підвищення рівня зайнятості;
- активна інформаційна, консультативна підтримка поліпшення співробітництва між органами податкової служби та працівниками бізнесу та ін.

У цілому, податкова політика і її вплив на формування бюджетних надходжень, знаходиться нині в постійному пошуку. Про це свідчить хід податкової реформи, яка проводиться з урахуванням економічних особливостей і політичних, соціальних та інших факторів. Реформа має вдосконалити податкову систему, підвищити її ефективність, зробити справедливою і посилити її стимулюючу роль в економічній і фінансовій системах

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI: із змінами та допов.: станом на 01.08.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (Дата звернення: 20.10.2021).
2. Економічна енциклопедія: у 3 т. / відп. ред. С. В. Мочерний. Київ: Вид. центр «Академія», 2001. Т. 2. 848 с.
3. Державна служба статистики України: веб-сайт. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (Дата звернення: 21.10.2021).
4. Про Державний бюджет України на 2021 рік: Закон України від 15.12.2020 № 1082-IX: із змінами та допов.: станом на 21.10.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1082-20#Text> (Дата звернення: 22.10.2021).
5. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 р. № 2456-VI: із змінами та допов.: станом на 29.09.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text> (Дата звернення: 22.10.2021).